

Αντιμετώπιση συμβάντων βίας και εκφοβισμού στη σχολική κοινότητα

Δρ. Παναγιώτης Κ. Βαρσάμης

Ο οδηγός αυτός είναι συνέχεια του αρχείου:
«Άμεση αντιμετώπιση συμβάντων εκφοβισμού και βίας μέσα στη σχολική κοινότητα», στο οποίο βρίσκονται οι σχετικές πηγές (βιβλιογραφικές αναφορές) του παρόντος.

Εγκεκριμένο από το ΥΠΑΙΘ βιωματικό σεμινάριο της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης και του Β' ΚΕΔΔΥ Θεσσαλονίκης για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής βίας με θέμα: « **Βλέπεις κάτι; Κάνε κάτι!** » - Περίοδος 2013-2014

Δράση στο πλαίσιο του τοπικού δικτύου Δυτικής Θεσσαλονίκης για το Παρατηρητήριο Πρόληψης της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας.

Εισαγωγή: Η πλήρης ένταξη στο σχολείο

Σχολική ένταξη:

Παραδείγματα ζητημάτων που πρέπει να αντιμετωπισθούν:

Λειτουργική	Ατομικός υποβλητικός εξοπλισμός, Υλικοτεχνική υποδομή της τάξης και του σχολείου, Προσπελασιμότητα, Πρόσβαση (στη γνώση κ.ά.) κλπ.
Εκπαιδευτική	Στόχοι, Μέθοδοι, Περιεχόμενα, Μέσα, Κριτήρια επίδοσης /αξιολόγησης, Διαφοροποίηση και Προσαρμογή μαθήματος, Ευαισθητοποίηση κλπ.
Κοινωνική	Αλληλοσεβασμός, Αμοιβαία αποδοχή, Πλήρης συμμετοχή σε όλες τις δραστηριότητες, Ίσες ευκαιρίες, Ευαισθητοποίηση των άλλων κλπ.

Γενικές θέσεις

- Ένα από τα βασικά δικαιώματα του παιδιού στο σχολείο αφορά στη φυσική και στη συναισθηματική του ασφάλεια
- Η εξασφάλιση αυτού του δικαιώματος είναι παιδαγωγική, ηθική και νομική μας ευθύνη
- Ο εντοπισμός (ανίχνευση), η πρόληψη και η αντιμετώπιση του εκφοβισμού χρειάζονται συχνή φροντίδα με προβλέψιμες διαδικασίες

Page * 4

Πως θα βοηθήσετε να μιλήσουν ;

1. Αναθεώρηση τρόπων ενημέρωσης και προγραμμάτων υγείας
2. Ανακοίνωση του ρόλου σας & ανάρτηση των ονομάτων σας!
3. Ανάρτηση αφισών και σχετικών πληροφοριών, όπως τηλ.:
  - Χαμόγελο του Παιδιού (1056), ΕΨΥΠΕ (801 801 11 77),
  - ΕΨΥΠΕ (116 111), ΥΠΟΣΤΗΡΙΩ (80011 80015),
  - Τοπικού παρατηρητηρίου, τοπικού ΣΣΝ, κ.λπ.

Page * 5

...

4. Άρα, οφείλετε να διαμορφώσετε μια αισθητή κουλτούρα και μια αναγνωρίσιμη πολιτική κατά της σχολικής βίας !
5. Μάθετε στους άλλους πως να αναγνωρίζουν τους νταήδες και πώς να αντιδρούν σε συμπεριφορές βίας-εκφοβισμού, ως θύματα ... ως παρατηρητές ... ως γονείς ... ως συναδέλφους ...

Page * 6

...

6. Οφείλετε να διδάξετε σε γονείς / μαθητές και να εδραιώσετε έμπρακτα τη διαφορά μεταξύ «καρφώνω» και «ενημερώνω»
7. Ενημερώστε, συζητήστε, ακούστε, παρατηρήστε, επιτηρήστε
8. Τριτογενής πρόληψη ύστερα από προηγούμενα συμβάντα, ή σε μαθητές με Ε.Ε.Α., π.χ. μέσω « Προσώπων Αναφοράς »
9. Η τιμωρία, δεν θα πρέπει να είναι η μόνη απάντηση στη βία. Είναι απαραίτητο να συνοδεύεται από δομημένη συζήτηση (τύπου συμβουλευτικής) με κάποιο πρόσωπο αναφοράς

Page • 7

Πως μιλάμε εμείς ;

- Προβλέψτε ειδικό χώρο και χρόνο μέσα στην ημέρα
- Χρησιμοποιήστε ανοιχτές, μη απειλητικές ερωτήσεις – Π.χ. Τι συνέβη ακριβώς; Πως νιώθεις; Προσπάθησες να ...;
- Μην (επι)κρίνετε, μην αξιολογείτε τις απαντήσεις τους
- Αποφύγετε το «γιατί...», κάνει τους άλλους αμυντικούς
- Συμπάσχετε σε συναισθήματα που αντιλαμβάνεστε, εκτός και αν ο άλλος είναι εχθρικός / επιθετικός

Page • 8

...

- Συζητήστε πως εσείς φτάσατε κάποτε σε μια απόφαση (πως κάνατε τα εξής: ορισμός προβλήματος, εκτίμηση επιλογών, προσδοκία θετικών / αρνητικών συνεπειών, λήψη απόφασης, αξιολόγηση αποτελεσμάτων)
- Κάντε τους να σκέπτονται φωναχτά, ακούστε τους χωρίς να προσπαθήσετε να τους αλλάξετε τη γνώμη, όμως μπορείτε να τους αναφέρετε τις διαφορετικές απόψεις που μπορεί να υπάρχουν στο ζήτημα αυτό
- Περισσότερα: βλ. « ενσυναισθητική κατανόηση »

Page • 9

Πως μιλάμε στον παρατηρητή ;

- **Βασικά στοιχεία:**
- Στην εκπαίδευση οφείλουμε να χρησιμοποιούμε κυρίως υποστηρικτικές (και όχι τιμωρητικές) προσεγγίσεις ώστε οι άλλοι να έχουν το θάρρος να αναφέρουν τα γεγονότα
- Οι αναφορές περιπτώσεων εκφοβισμού να καταγράφονται από την Διεύθυνση του σχολείου στο βιβλίο συμβάντων
- Ο εκπαιδευτικός που έχει γίνει αποδέκτης αναφοράς για εκφοβισμό να ακολουθήσει τις προβλεπόμενες διαδικασίες και να ενημερώσει τα μέλη του συλλόγου διδασκόντων

Page • 10

Ειδικότερα:

- Διδάξτε στα παιδιά τι να κάνουν με ασφαλή τρόπο, π.χ. :
  - Να λένε «Σταμάτα», να δηλώνουν στον άλλο ότι αυτό που κάνει είναι εκφοβισμός, να λένε στο θύμα: «δεν χρειάζεται να το ανέχεσαι αυτό, έλα τώρα μαζί μου ...»
  - Να μην αποτελούν ακροατήριο, να μην συμμετέχουν, να απομακρύνονται (ή να βγαίνουν εκτός σύνδεσης ~ internet)
  - Να υποστηρίζουν, να συμπαραστέκονται, να το αναφέρουν, να καλούν σε βοήθεια, ειδικότερα, να το αναφέρουν σε έναν ενήλικα, γονέα ή/και εκπαιδευτικό (έχουν εμπιστοσύνη;)

Page • 11

▪ Διδάξτε τους την εφαρμογή άμεσων στρατηγικών:

- Απόσπαση της προσοχής του θύτη (πριν συμβεί κάτι)
  - Αλλάξτε το θέμα, π.χ. «Αυτό είναι βαρετό, πάμε να παίξουμε»
- Ενίσχυση της συλλογιστικής του θύτη (να σκεφτεί ότι...)
  - «Αυτό που κάνεις (...) στενοχωρεί και πληγώνει τον άλλον, πως θα ένιωθες εσύ αν σου κάνανε και σε σένα συνεχώς κάτι τέτοιο;»
- Εξισορρόπηση με σχόλια για το θύμα (ιδ. απουσία αυτού)
  - «Δεν ξέρω για αυτό που λες, αλλά ξέρω ότι ο/η ... μας βοήθησε πολύ στην ομάδα εργασίας που κάναμε στο μάθημα της ιστορίας»

Page • 12

- Λεκτική υποστήριξη του θύματος (εκτόνωση κατάστασης)
  - «Δεν εννοεί οπωσδήποτε αυτά που λέει, περνά δύσκολη φάση»
- Αμυντική στάση έναντι στον θύτη (αν γυρίσει προς εσάς)
  - Σταυρώστε τα χέρια, πείτε: «Προσπάθησα απλώς να σας ηρεμήσω»
- Λήψη βοήθειας (κάρφωμα ≠ ενημέρωση)
  - Χωρίς να πείτε τι θα κάνετε, πηγαίνετε αμέσως να φέρετε βοήθεια
- Τηλεφωνική κλήση σε γραμμή βοήθειας
  - Αν θέλεις να μιλήσεις σε κάποιον άλλο για το πώς νιώθεις...

*Σε φυσική βία εν εξελίξει να αναζητήσουν οι μαθητές βοήθεια
– να μην εμπλακούν, γιατί μπορούν να κινδυνεύσουν*

Page • 13

Διαπιστώσεις

- **Κανείς δεν είναι «καρφί» αν μιλήσει για αυτό!**
- Πρέπει να δείξει κανείς στον θύτη ότι το θύμα δεν είναι μόνο του, επειδή σε αυτή την περίπτωση οι θύτες χάνουν τη δύναμή τους!
- Κανείς δεν πρέπει να αγνοεί το πρόβλημα. Δεν θα σταματήσει από μόνο του ~ τα πράγματα μπορεί να γίνουν με τον καιρό χειρότερα
- Η σιωπή, τόσο που παιδιού που εκφοβίζεται, όσο και των συμμαθητών του, ενισχύει την συμπεριφορά των θυτών
- Η ενημέρωση των γονέων ή των εκπαιδευτικών δεν χειροτερεύει την κατάσταση. Οι ενήλικες μπορούν και είναι υποχρεωμένοι να προστατέψουν το παιδί που εκφοβίζεται.

Page • 14

...

- Ωστόσο, ο κάθε παρατηρητής κρίνει, μέχρι που θα φτάσει, και αν στη δεδομένη στιγμή νιώθει ασφαλής ή όχι
- Οι παρατηρητές είναι συνήθως πιο αποτελεσματικοί από τους εκπαιδευτικούς στο να σταματήσει άμεσα η βία
- Πολλοί παρατηρητές νιώθουν αμηχανία, ακόμα και αν θέλουν να κάνουν κάτι, λίγοι ξέρουν τι ακριβώς να κάνουν!
- Αν και φοβούνται, συνήθως το λένε σε φίλους ή σε γονείς, ενώ έχουν ως τελευταία καταφυγή τους εκπαιδευτικούς

Page • 15

Πως μιλάμε στο θύμα ;

- Βρείτε χώρο και χρόνο μέσα στην ίδια ημέρα, προσεγγίστε με ευαισθησία και διακριτικότητα, ακούστε με προσοχή, χωρίς να το διακόπτετε, έχετε ήρεμη και σταθερή φωνή
- Χρησιμοποιήστε ανοιχτές ερωτήσεις: «Πες μου τι έγινε; ...Μετά;»
- Διαβεβαιώστε ότι θα βοηθήσετε, ότι το σχολείο δεν ανέχεται τον εκφοβισμό, ότι υπάρχουν διαδικασίες ασφαλούς αντιμετώπισης
- Αποφύγετε εκφράσεις όπως: «μην ανησυχείς πολύ για αυτό», «θα είσαι εντάξει», «να βρίσκεσαι πάντα κοντά σε καθηγητές»
- Αντιθέτως, οφείλετε να πάρετε στα σοβαρά και να κατανοήσετε πλήρως τα συναισθήματα του παιδιού, όποια και να είναι αυτά

Page • 16

Πείτε ...

- Είναι δικαίωμα όλων να νιώθουμε ασφαλείς στο σχολείο
- Κανείς δεν επιτρέπεται να κάνει κανέναν να νιώθει άσχημα, δεν πρέπει να ανέχεται κανένας τέτοιες συμπεριφορές
- Δεν χρειάζεται να ντρέπεται, ούτε να νιώθει ένοχος για αυτό που σου συμβαίνει - **Δεν είναι δικό σου λάθος!**
- Όταν σε εκφοβίζουν, προσπάθησε να μη δείξεις ότι στενοχωριέσαι ή ότι «τσιμπάς». Βρες τη δύναμη να πεις δυνατά «Σταμάτα να..., άσε με ήσυχο», μετά απλώς φύγε. Μην επιχειρήσεις να ανταποδώσεις, μπορεί να μπλέξεις!

Page • 17

Στη συνέχεια:

- Ρωτήστε που, πότε και πως έγινε;
- Τι λέξεις ειπώθηκαν ή γράφτηκαν;
- Αν και με ποιον τρόπο έχει χτυπήσει κανείς
- Ποιοι είναι συνήθως τριγύρω; Σε ποιον άλλον το έχει πει;
- *Ο σκοπός σας είναι να διακρίνετε αν πρόκειται για εκφοβισμό ή για κάποια μεμονωμένη σύγκρουση*
- *Κρατήστε σημειώσεις από την κουβέντα!*

Page • 18

Μετά ...

- Αφού ακούσετε όλη την ιστορία, επαινέστε τον μαθητή για το ότι μίλησε, εξηγώντας του ότι κάτι τέτοιο χρειάζεται πολύ θάρρος
- Ρωτήστε τον μαθητή τι ακριβώς περιμένει από εσάς να κάνετε
- Διαβεβαιώστε τον ότι το σχολείο παίρνει στα σοβαρά τέτοιες περιπτώσεις και ότι θα ξανασυναντηθείτε το συντομότερο
- Πείτε του ότι θα προβείτε σε όλες εκείνες τις προσεκτικές ενέργειες ώστε να αντιμετωπιστεί σωστά το πρόβλημα

Page • 19

...

- Ρωτήστε τον μαθητή αν αισθάνεται ασφαλής για το διάστημα μέχρι την επόμενη συνάντηση και έτσι κρίνετε αν χρειάζονται άμεσα προληπτικά μέτρα για την ασφάλεια του μαθητή
- Ζητείστε από τον μαθητή να σας αναφέρει αμέσως κάθε νέο ή άλλο περιστατικό βίας / εκφοβισμού, εντός και εκτός σχολείου
- Στην περίπτωση του διαδικτυακού εκφοβισμού, χρειάζεται η συλλογή ιδιαίτερων στοιχείων, όπως αποθηκευμένα μηνύματα, και στιγμιότυπα οθόνης (screen shots, πλήκτρο: Print Screen)

Page • 20

Σχετικές στρατηγικές (για θύματα):

- Πες στον άλλο να σταματήσει (ονομάζοντας) αυτό που κάνει
- Χρησιμοποίησε ουδέτερες εκφράσεις: «Αυτό είναι δική σου άποψη...», «Διαφωνώ με αυτά που λες για μένα», κ.λπ.
- Προσπάθησε να δείξεις ότι αυτά που λέει δεν σε αγγίζουν συναισθηματικά. Μην του δίνεις δύναμη! Με όλη σου τη στάση δείξε ότι δεν θα εμπλακείς. Μετά, μπορείς να γυρίσεις το σώμα σου και να μην συνεχίσεις τη βλεμματική επαφή

Page • 21

- Επειδή ο εκφοβισμός είναι κάτι επαναλαμβανόμενο, καλό είναι να γράφεις που και πότε σου έχει συμβεί. Αυτό σε βοηθάει να θυμάσαι λεπτομέρειες και πρόσωπα όταν θα χρειαστεί να τα αναφέρεις σε κάποιον
- Πάντα υπάρχουν τρόποι να βρεις έναν καθηγητή σε ανύποπτη στιγμή (π.χ. να τον πλησιάσεις με το βιβλίο για να τον ρωτήσεις κάτι) και να του μιλήσεις για αυτό που σε απασχολεί
- Σίγουρα, είναι καλύτερο να πιάσει ο εκπαιδευτικός τους θύτες στο συμβάν ώστε να μην θεωρηθεί ότι κάτι έχεις πει εσύ

Page • 22

Αν δέχεσαι διαδικτυακό εκφοβισμό...

- Μην απαντήσεις στο μήνυμα ή στην εικόνα
- Αποθήκευσε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία
- Μετά σβήσε / απέκλεισε τον αποστολέα
- Ανέφερε το συμβάν στην ιστοσελίδα ή/και στον πάροχο
- Ανέφερε το συμβάν σε ενηλίκους, ίσως και στην αστυνομία
- Αν θέλεις να μάθεις περισσότερα, υπάρχουν πάντα άνθρωποι που μπορούν να σε βοηθήσουν (π.χ. σε τηλεφωνικές γραμμές, σε υπηρεσίες, σε σχολεία)

Page • 23

Πως μιλάμε στον θύτη ;

- Καλέστε ξεχωριστά όσους μαθητές φέρονται να είναι θύτες, όπως και όλους τους παρατηρητές (μάρτυρες). Ακούστε την εκδοχή τους έχοντας υπόψη τις μεταξύ τους φιλικές σχέσεις ώστε να εκτιμήσετε την ακρίβεια όσων λέγονται. Είναι πολύ σημαντικό να συλλέξετε λεπτομερείς πληροφορίες.
- Χρησιμοποιήστε ανοιχτές και μη αξιολογικές ερωτήσεις για να μάθετε τι, από ποιους και υπό ποιες συνθήκες έγινε
- Εξηγήστε στους μαθητές τι τους προσάπτεται και το πόσο μεγάλη επίδραση είχε αυτό σε θύματα και παρατηρητές

Page • 24

...

- Ζητήστε από τους θύτες να γράψουν με κάθε λεπτομέρεια τι προηγήθηκε, τι ακριβώς συνέβη, ποιοι ήταν εκεί, τι έκαναν οι παρατηρητές, τι έγινε μετά κ.λπ.
- Να είστε προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσετε άρνηση ή υπεκφυγές, π.χ. «ήταν απλώς ένα αστείο - παίζαμε»
- Αφού αξιολογήσετε την κατάσταση, πείτε στον θύτη: «Αυτό που έχεις κάνει επανειλημμένα υπάγεται στον εκφοβισμό και αυτό δεν πρόκειται να γίνει αποδεκτό»
- Κάντε τον να σκεφτεί πως ακριβώς η συμπεριφορά του παραβιάζει συγκεκριμένους κανόνες, στους οποίους έχει καταλήξει η σχολική κοινότητα (κανόνες σχολείου / τάξης)

Page • 25

...

- Ύστερα από δομημένη συζήτηση (πρόσωπο αναφοράς) ζητήστε του να δεσμευθεί ότι δεν θα επαναλάβει το λάθος
- Ενημερώστε το παιδί ότι θα είναι υπό παρακολούθηση με σκοπό να βεβαιωθείτε ότι δεν θα επαναλάβει το λάθος του
- Κάνετε σαφές ότι είναι δικαίωμα των μαθητών να γνωστοποιήσουν κάθε περιστατικό εκφοβισμού
- Ενημερώστε τους γονείς όσων μαθητών εμπλέκονται. Παρά τις αντιδράσεις τους, οι γονείς έχουν δικαίωμα ενημέρωσης.
- Καταγράψτε στο βιβλίο συμβάντων όλο το περιστατικό, ακόμα και τον τρόπο που αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα

Page • 26

...

- Ανάλογα ισχύουν και για τον διαδικτυακό εκφοβισμό. Μας αφορά, επειδή έχει επίδραση στη σχολική ζωή
- Πείτε στον μαθητή ότι σε πολλές περιπτώσεις ο διαδικτυακός εκφοβισμός είναι κάτι τόσο σοβαρό που συνήθως επισείει και νομικές κυρώσεις
- *Γενικά: Μην εκφοβίζετε τον εκφοβιστή. Θα κερδίσετε περισσότερο, αν τον πλησιάσετε / προσεγγίσετε, παρά αν τον απομακρύνετε (με τιμωρίες, στιγματισμό κ.λπ.)*

Page • 27

Ειδικότερα, πείτε:

(πηγή: www.antibullying.gr)

- Το να χρησιμοποιεί κάποιος σωματική, κοινωνική κ.λπ. δύναμη για να εκφοβίζει, να κοροϊδεύει, να διαδίδει ψεύτικες φήμες ή να απομονώνει κάποια παιδιά δεν τον κάνει δυνατό ή σπουδαίο. Υπάρχουν άλλοι τρόποι για να φαίνεται κάποιος δυνατός ή να γίνει δημοφιλής στα άλλα παιδιά, κι ο καλύτερος είναι να βοηθάει τα παιδιά που τον έχουν ανάγκη και να συμπαραστέκεται σαν αληθινός φίλος!
- Ακόμα και αν υπήρξε κάποιος/α κάποτε θύμα εκφοβισμού, δεν βοηθάει να συμπεριφέρεται απέναντι στους άλλους βίαια, επαναλαμβάνοντας τη συμπεριφορά που δέχτηκε κάποτε. Μπορεί να μιλήσει σε κάποιον γι' αυτό που τότε είχε συμβεί και αυτό θα τον/την βοηθήσει να το ξεπεράσει, χωρίς να κάνει τα ίδια.
- Ο εκφοβισμός προκαλεί στενοχωρία και (ψυχικά) τραύματα στους ανθρώπους, πολύ περισσότερη από αυτή που αρχικά φαίνεται.

Page • 28

- Ο καθένας μας πάντα έχει την επιλογή, είτε να εκφοβίζει τους άλλους, είτε να μην τους εκφοβίζει. Μπορεί να είναι δύσκολο να διαφοροποιηθεί κανείς, όταν όλοι οι υπόλοιποι εκφοβίζουν κάποιον. Επίσης, μπορεί κάποιος να νιώθει απομονωμένος, εάν δε συμμετέχει στον εκφοβισμό κάποιου άλλου παιδιού. Θέλει θάρρος για να διαφοροποιηθείς, αλλά κάποιο παιδί δεν θα υποφέρει και από τη δική σου συμπεριφορά.
- Ακόμη, εσύ δεν θα είσαι «πρόβατο» στο τι σου λένε οι άλλοι να κάνεις, και τελικά μπορεί έτσι να κάνεις καλούς φίλους που δε θα σου ζητάνε να κάνεις κάτι που δεν θέλεις, αλλά αντίθετα θα βοηθάτε ο ένας τον άλλο.
- Τέλος, αν πιάσεις τον εαυτό σου να εκφοβίζει άλλα παιδιά μπορείς να ζητήσεις βοήθεια από κάποιον που εμπιστεύεσαι ή να τηλεφωνήσεις στο 116 111. Οι ειδικοί με τους οποίους θα μιλήσεις δεν θα σε κρίνουν και μπορείς να κουβεντιάσεις μαζί τους για τα πάντα.

Page • 29

Πως μιλάμε στους γονείς του θύματος;

- Οι γονείς του θύματος μπορεί να αντιδράσουν με αγωνία, φόβο ή θυμό. Μπορούν να έρθουν αναστατωμένοι στο σχολείο ζητώντας να μάθουν τι πρόκειται να κάνει το σχολείο για αυτό το πρόβλημα.
- Μια σημαντική αιχμή είναι το πρωτόκολλο ενεργειών του σχολείου σας για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας. Θα δεσμευτείτε στους γονείς ότι θα το τηρήσετε.
- Βεβαιωθείτε ότι όλοι οι γονείς έχουν ένα αντίγραφο αυτού, το οποίο περιλαμβάνει και σχετικές οδηγίες προς γονείς.

Page • 30

...

- Δώστε τους ένα περίγραμμα, γύρω από το πώς το σχολείο ανταποκρίνεται σε περιστατικά σχολικής βίας / εκφοβισμού
- Ευχαριστήστε τους γονείς που ήρθαν και διαβεβαιώστε τους ότι θα λάβετε σοβαρά υπόψη τις ανησυχίες τους
- Πείτε τους ότι θα ερευνήσετε το θέμα και θα τους υποβάλετε ενημέρωση εντός συμφωνημένου χρονοδιαγράμματος.
- Ρωτήστε τους γονείς, αν έχουν ανησυχίες για την άμεση ασφάλεια του παιδιού τους, επειδή αυτό μπορεί να σημαίνει την ανάγκη λήψης άμεσων προστατευτικών μέτρων

Page • 31

...

- Αν ο γονέας σας ρωτά τι θα συμβεί με το μαθητή ο οποίος έκανε τον εκφοβισμό, επιβεβαιώστε ότι το σχολείο μπορεί να εφαρμόσει μια σειρά από συνέπειες, συμπεριλαμβανομένων και σοβαρών πειθαρχικών μέτρων, εάν αυτό δικαιολογείται.
- Καταγράψτε τις απαντήσεις των γονέων στα εξής:
  - Πότε το παιδί, τους το είπε για πρώτη φορά;
  - Πόσο καιρό πιστεύουν ότι γίνεται αυτό;
  - Τι συμβαίνει ακριβώς; Που συμβαίνει;
  - Ποιοι άλλοι πιστεύουν ότι εμπλέκονται;
  - Υπάρχουν παρατηρητές εκείνες τις στιγμές;
  - Πώς όλο αυτό επηρεάζει το παιδί τους;
  - Το έχει πει το παιδί τους σε άλλους ενήλικες;

Page • 32

...

- Συχνά, οι γονείς δεν έχουν ξεκάθαρη εικόνα για το τι συνέβη. Συνεπώς, ζητήστε από τους γονείς να μιλήσουν ξανά με το παιδί τους και να καταγράψουν όλα τα σχετικά δεδομένα
- Εξηγήστε στον γονέα ότι μπορεί να σας πάρει μερικές ημέρες για να διερευνήσετε το περιστατικό και ότι θα τους ειδοποιήσετε για την επόμενη συνάντηση (στο μεσοδιάστημα θα χρειαστεί να μιλήσετε με μια σειρά από πρόσωπα ...)
- Μέχρι να γίνει η δεύτερη συνάντηση, κατευθύνετε τους γονείς στην αναζήτηση (διαδικτυακού) υλικού που μπορεί να τους βοηθήσει να εφαρμόσουν στρατηγικές κατά του εκφοβισμού και γενικότερης προστασίας του παιδιού τους

Page • 33

...

- Δεν επιτρέπεται σε κανέναν γονέα να έρθει σε επαφή με θύτες ή παρατηρητές. Ενημερώστε τους γονείς ότι το σχολείο δεν είναι σε θέση να δώσει προσωπικά στοιχεία.
- Να τους διαβεβαιώσετε ότι το σχολείο θα παρακολουθήσει επιμελώς το θέμα, θα δοθεί η κατάλληλη στήριξη σε όλους, και θα εφαρμοστούν τα ανάλογα πειθαρχικά μέτρα
- Οι εκπαιδευτικοί και οι σύμβουλοι (π.χ. του ΣΣΝ) είναι σε καλύτερη θέση για να συνεργαστούν με τους γονείς των άλλων μαθητών και όχι οι γονείς του θύματος. Καθησυχάστε τους ότι το σχολείο θα επικοινωνήσει με τους άλλους γονείς

Page • 34

...

- Δεν χρειάζεται να ανεχτείτε την επιθετική συμπεριφορά των γονέων. Ευγενικά, αλλά σταθερά, διακόψτε τη συζήτηση και καλέστε τον υποδιευθυντή ή τον διευθυντή. Εάν δεν μπορείτε να το κάνετε αυτό, τελειώστε τη συζήτηση και ζητήστε από τον γονέα να καταθέσει τις απόψεις του εγγράφως ή να κλείσετε ένα νέο ραντεβού. Μετά από αυτό, καταγράψτε το γεγονός και καταθέστε τις σημειώσεις σας στον διευθυντή.
- Εξηγήστε στους γονείς, ότι δεν είναι παραγωγικό να μένουμε σε αιτίες και κατηγορίες. Όσο και να έχει πληγωθεί κάποιος, ο σκοπός μας είναι να ξεπεράσουμε το πρόβλημα οριστικά.

Page • 35

Πως μιλάμε στους γονείς του θύτη;

- Έχοντας υπόψη τον ορισμό του εκφοβισμού, έχουμε να αντιμετωπίσουμε τόσο σημαντικές περιπτώσεις που θα χρειαστεί να ενημερώσουμε τους γονείς του θύτη
- Επικοινωνήστε με σαφήνεια στους γονείς τις προσδοκίες του σχολείου για τη συμπεριφορά των παιδιών τους και κάνετε ξεκάθαρο ότι το σχολείο εφαρμόζει ένα σύστημα συνεπειών ανάλογα με την κάθε περίπτωση
- Εξηγήστε στους γονείς ότι όλες οι ενέργειες που κάνουν έχουν ως σκοπό την οριστική λύση του προβλήματος

Page • 36

...

- Ενημερώστε τους ποια θα είναι η επόμενη συνάντησή σας και ποιον στόχο βάζετε όλοι μαζί (εκπαιδευτικοί και γονείς) για το παιδί, αν θα υπάρξει «πρόσωπο αναφοράς» κ.λπ.
- Τονίστε στους γονείς τη μεγάλη σημασία της μαθησιακής, κοινωνικής και συναισθηματικής προετοιμασίας του παιδιού για τη μετάβασή του στην επόμενη βαθμίδα εκπαίδευσης ή/και στην επόμενη φάση της ζωής του
- Οι θύτες χρήζουν συνήθως συστηματικής συμβουλευτικής ή/και ψυχολογικής βοήθειας (αρκετές φορές και μαθησιακής)

Page • 37

...

- Η αποκλειστική χρήση ποινών / τιμωριών φέρνει συχνά άσχημα αποτελέσματα. Αντίθετα, οι προσεγγίσεις που εστιάζουν στην προώθηση των σχέσεων μεταξύ των μαθητών, στην επίλυση συγκρούσεων κ.ά. μπορούν να είναι πολύ πιο εποικοδομητικές / αποτελεσματικές.
- Συνολικά, αναθεωρήστε τις μορφές επιρροής, στις οποίες καταφεύγετε για να ελέγξετε κρίσιμες καταστάσεις, δηλαδή προτιμήστε αυτές του προτύπου, της ενθάρρυνσης/αμοιβής, της γνώσης, της προσωπικότητας, έναντι αυτών της ποινής, του θεσμικού ρόλου και της αποκλειστικής πληροφορίας

Page • 38

Παραπομπή σε υπηρεσίες

- Ανάλογα με την εικόνα που έχετε σχηματίσει για τους συγκεκριμένους γονείς, μπορείτε να αποφασίσετε πως θα τους μιλήσετε ώστε να αναζητήσουν υποστήριξη
- Εξηγήστε τους ότι μερικές φορές τα συνήθη γονικά και παιδαγωγικά μέτρα δεν αρκούν για την υποστήριξη
- Πείτε τους ότι υπάρχουν δωρεάν υπηρεσίες του ΥΠΑΙΘ (π.χ. ο ΣΣΝ) που μπορούν να τους βοηθήσουν ως προς τη διαχείριση των θεμάτων που τους απασχολούν

- Στην επόμενη φάση της ζωής του, το παιδί θα έχει να αντιμετωπίσει μεγαλύτερες προκλήσεις, οπότε είναι απαραίτητο να υποστηριχτεί συστηματικά από τώρα
- Η λήψη συμβουλευτικής υποστήριξης δεν σημαίνει ότι κάποιος έχει «πρόβλημα», αλλά ότι μπορεί να γίνει καλύτερος, να βελτιώσει κάποιες πλευρές του
- Σε δυσκολότερες περιπτώσεις, πείτε στους γονείς ότι έχουν ηθική και νομική υποχρέωση να παρέχουν συχνή, κατάλληλη και αποτελεσματική υποστήριξη στο παιδί τους ώστε να ενταχθεί πλήρως στη σχολική κοινότητα

- Αναφέρετε στους γονείς ότι είστε έτοιμοι να μιλήσετε και να συνεργαστείτε πλήρως με τις υπηρεσίες αυτές ώστε να ωφεληθεί το παιδί τους
- Τεκμηριώστε με παραδείγματα ότι ένα παιδί εκτίθεται ή/και στιγματίζεται όταν δεν υποστηρίζεται κατάλληλα
- Κατανοήστε ότι πίσω από τη δυσκολία του γονέα να αποδεχθεί την παραπομπή κρύβονται συναισθήματα όπως φόβος, ματαιώση, απογοήτευση, πληγωμένη περηφάνια, χαμηλή αυτοεκτίμηση, ψυχικός πόνος κ.λπ.

- Εκμεταλλευτείτε το γεγονός ότι οι γονείς έχουν ήδη προσέξει κάποιες από τις δυσκολίες του παιδιού τους
- Σε κάθε ευκαιρία, σε βάθος χρόνου, περιγράψτε με λεπτομέρειες τις δυσκολίες του παιδιού ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια για στρεβλώσεις / παρεξηγήσεις
- Κάντε σαφές στους γονείς ότι στην ουσία έχετε ως κοινό στόχο την πραγματική βελτίωση του παιδιού
- Συνεργαστείτε με υπηρεσίες (π.χ. με τον ΣΣΝ) για να σας βοηθήσουν με την παραπομπή της οικογένειας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:

Η συμβολή της επανορθωτικής δικαιοσύνης στην άμεση αντιμετώπιση συμβάντων εκφοβισμού και βίας

Επανορθωτική δικαιοσύνη

Η « επανορθωτική δικαιοσύνη » αφορά σε μεθόδους αποκατάστασης διαταραγμένων ανθρώπινων σχέσεων, ακόμη και αυτών που οφείλονται σε κοινωνικό αποκλεισμό, παραβατικότητα, σχολικό εκφοβισμό, κ.λπ.

Επιπροσθέτως, στοχεύει στην πρόληψη της εμφάνισης νέων προβλημάτων και αδικιών

Page • 44

Ειδικότερα:

Πρόκειται για μια επιμελώς σχεδιασμένη και προγραμματισμένη διαδικασία που γίνεται από εκπαιδευμένο στέλεχος και φέρνει σε επαφή θύτη, θύμα και τα επηρεασμένα μέλη της κοινότητας ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι να αναθεωρήσουν τις στρατηγικές τους και να ανασχεδιάσουν τις συμπεριφορές τους

Page • 45

Χαρακτηριστικά:

- Ξεκινά με την παραδοχή ότι υπάρχει πρόβλημα σχέσεων και ότι η δικαιοσύνη απαιτεί από όλους ενέργειες για να αποκατασταθεί το πρόβλημα
- Ζητείται η ενεργή συμμετοχή όλων όσων έχουν άμεσα ή έμμεσα επηρεαστεί από το πρόβλημα
- Δεν προαπαιτεί κανόνες τάξης καθώς αυτοί μπορούν να δημιουργηθούν στην πορεία

Page • 46

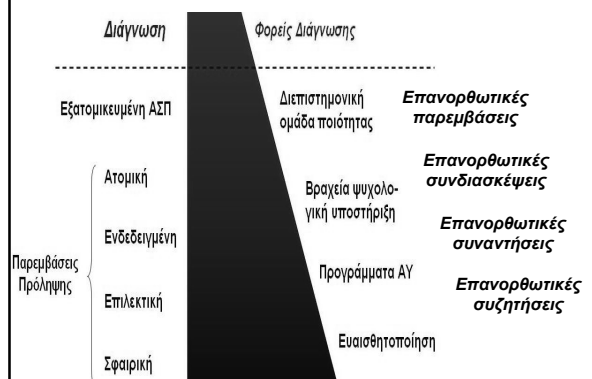
Εφαρμογή:

Διαφορετικές μορφές της επανορθωτικής δικαιοσύνης εφαρμόζονται στο σχολείο, ανάλογα με τη φύση του θέματος και την ικανότητα ανταπόκρισης των μελών

Για τις περισσότερες από αυτές τις μορφές υπάρχουν σήμερα έτοιμα σχέδια μαθημάτων (συνήθως απαιτούνται 4 - 7 εβδομαδιαία μαθήματα)

Page • 47

Επιλεγμένες μορφές:

Κύρια ερωτήματα:

1) Τι συνέβη; Πως ακριβώς; Από ποιον;

- Ποιος έκανε τι; Πότε και σε ποιον χώρο; Πόσο καιρό συμβαίνει αυτό;
- Ποιοι άλλοι ήταν εκεί; Πως αντέδρασαν; Ποιοι το πληροφορήθηκαν;

2) Τι σκεφτόσουν; Πώς ένιωθες; Τι έκανες;

- Ποιο ήταν το πιο δύσκολο πράγμα; Πως εξηγείς αυτό που συνέβη;
- Τι σκέφτεσαι και τι νιώθεις από τότε; Ποιοι κανόνες έχουν παραβιαστεί;

3) Ποιος ζημιώθηκε; Ποιοι άλλοι επηρεάστηκαν;

- Ποιος έχει πάθει κακό; Ποιοι άλλοι; Επηρεάστηκαν οι γονείς; οι δάσκαλοι;
- Πως ένιωσε ο καθένας από αυτούς; Από πού το συμπεραίνεις αυτό;

Page • 49

...

4) Με ποιον τρόπο έχουμε επηρεαστεί;

- Ποιοι έχουν αδικηθεί; Ποιες είναι ακριβώς οι ανάγκες τους;
- Τι έχει αλλάξει στη ζωή τους μετά το γεγονός; Πως νιώθουν;

5) Τι χρειάζεται για να γίνουν όλα καλά;

- Τι χρειάζεται να αλλάξουμε; Πως ακριβώς θα το κάνουμε;
- Ποιες υποχρεώσεις προκύπτουν για τον καθέναν μας;

6) Τι χρειάζεται για να μην ξανασυμβεί;

- Πως θα δράσουμε προληπτικά; Τι θα κάνουμε τώρα διαφορετικά;
- Ποια εμπόδια μπορεί να υπάρχουν; Πως θα τα αντιμετωπίσουμε;

Page • 50

Συνοπτικά:

- Εστιάζει στην ασφαλή συνύπαρξη των μελών
- Προάγει την ανάληψη ευθύνης των πράξεων
- Δίνει σαφή αξία στην εκμάθηση δεξιοτήτων
- Προλαμβάνει την επανάληψη των αδικιών
- Βελτιώνει το κοινωνικό / μαθησιακό κλίμα
- Συμβάλλει στην πλήρη κοινωνική ένταξη
- Μειώνει τις αφορμές για χρήση ποινών

Page • 51

Περιορισμοί:

1. Χρειάζεται προσαρμογή για μαθητές με Ε.Ε.Α.
2. Χρειάζεται εκπαίδευση των υπευθύνων/στελεχών
3. Ο συνδυασμός με άλλες μη τιμωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές του σχολείου είναι απαραίτητος
4. Απαιτεί αρκετό χρόνο για την υλοποίηση της πλήρους παρέμβασης (υπάρχει χρόνος στην Β/θμια Εκπ/ση;)
5. Δεν είναι αποτελεσματική για όλα τα ζητήματα, ιδιαίτερα αν κάποιοι χρήζουν συστηματικής ψυχολογικής βοήθειας

Αναζήτηση στο διαδίκτυο:

- *restorative justice in schools*
- *restorative practices in schools*

- *restorative circles in schools*
- *restorative practice circle questions*

Αναφορά προέλευσης-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 3.0 Ελλάδα

Είναι ελεύθερη:

η διανομή: Η αναπαραγωγή, διανομή, παρουσίαση στο κοινό του Έργου

Υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

Αναφορά προέλευσης — Θα πρέπει να κάνετε την αναφορά στο έργο με τον τρόπο όπως αυτός έχει οριστεί από το δημιουργό ή το χρησιμοποιόντα την άδεια (αφού όμως να ενοστει με οποιοδήποτε τρόπο ότι εγκρίνουν εσάς ή τη χρήση του έργου από εσάς).

Μη Εμπορική Χρήση — Δε μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το έργο αυτό για εμπορικούς σκοπούς.

Όχι Παράγωγα Έργα — Δε μπορείτε να αλλοιάσετε, να τροποποιήσετε ή να δημιουργήσετε πάνω στο έργο αυτό.

Π. Βαροδάμης